

Un timbru distinct în cadrul vocilor critice

Născut în Bacău, unde urmează cursurile școlii generale, ale liceului și ale Institutului Pedagogic, Mircea Dinutz se înscrie la Facultatea de Filologie, profil româno-latină, în timpul căreia frecventează cenaclurile patronate de Eugen Simion și Ovid Crohmălniceanu.

Tribulațiile carierei ar putea fi un exemplu pentru neliniștea omului care își caută locul în lume – profesor în Gorj, muzeograf în Bacău, director al Casei de Cultură în Slănic Moldova și Onești, administrator la Întreprinderea Cinematografică Vrancea.

Stabilitatea socio-profesională și, probabil, liniștea sufletească, i-o oferă tot învățământul, la care se întoarce după 15 ani de peregrinări: în 1990 – profesor la Colegiul Național „Al. I. Cuza” și din 1997 – profesor la Colegiul Național „Unirea”, unde funcționează și în prezent.

Dincolo de meandrele evoluției sale sociale există însă un fir al Ariadnei care l-a însoțit permanent și anume preocuparea constantă pentru literatură și creația literară: în facultate colaborează la „Viața studentescă”, din 1978, publică recenzii, cronici literare, eseuri în diferite reviste din Bacău, Onești și București („Contemporanul”, „Luceafărul” și „România literară”), Focșani („Revista noastră”, „Salonul literar” și „Revista V”), îngrijește ediții critice (prefată, note, selecție) ale unor autori precum Duiliu Zamfirescu – **Lydda**, **Viața la țară**, Mihai Eminescu – **Sărmanul Dionis**, coautor al unui manual de limba și literatura română pentru clasa a XI-a, unde redactează capitolele despre **Poezia pașoptisă romantică** și **Modernism**.

În 1977 îi apare volumul **Marin Preda – patosul interogației**, în 2001, la Bacău, îi iese de sub tipar volumul **Popasuri critice**, care face obiectul prezentării de față. Volumul este alcătuit din trei secțiuni: – prima, intitulată **Cinci romane – patru romancieri**, jalonează câteva repere semnificative în evoluția romanului românesc (Duiliu Zamfirescu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Marin Preda); – a doua, **Profiluri epice contemporane**, se oprește asupra lui George Bălăiță, Gabriela Adameșteanu, Sorin Preda, Ioan Dumitru Denciu și Gheorghe Stroe; – a treia – amintind de un posibil mentor, Titu Maiorescu, se numește **Poeți și critici** și include doi poeți (Liviu Ioan Stoiciu și Ion Tudor Iovian) și criticii Gheorghe Grigurcu și Constantin Călin.

Titlul **Popasuri critice** anunța în mod clar lipsa intenției de exhaustivitate a demersului critic; la prima vedere, pare un poncif, o sintagmă preluată dintr-un dicționar de idei primite de-a gata; în realitate, popasul induce în egală măsură ideea de călătorie și pe cea de oprire pentru odihnă. Așadar, în lungul său drum prin literatură, devenită spațiu ontic alternativ, Dinutz își alege locuri semnificative și în mod evident dragi, în care spiritul său neliniștit caută certitudini și găsește valori.

Subtitlurile exprimă, în doze homeopate, ideea centrală a fiecărui capitol și e suficient să amintesc exemple precum: **Moromeții – un spațiu al interogației**; **Insurgența ca stare de spirit**. **Poezia lui Liviu Iona Stoiciu**; **Gheorghe Grigurcu. Între poezie și critică**; **Ioana Pârvolescu sau Bătălia pentru o nouă ierarhie**.

Demersul critic este inteligent gândit – capitolul destinat autorilor cunoscuți și care intră în grila de repere literare a elevilor (cărora cartea le este dedicată) debutează cu precizarea unor noțiuni de teorie literară precum clasicismul (**Viața la țară sau noblețea clasicismului**), cu integrarea

autorului în contextul mai larg al literaturii europene (**Camil Petrescu – un roman al condiției umane**) sau cu paralele uneori surprinzătoare, precum cea între **Amintiri din copilărie** și **Moromeții**.

Părțile a doua și a treia, **Profiluri epice contemporane** și respectiv, **Poeți și critici** debutează aproape invariabil cu binevenite și necesare informații biobibliografice, prin care autori cunoscuți doar publicului avizat sunt fixați într-un timp și un spațiu ontico-literar, raportați la colegii de generație și evidențiați prin trăsăturile care îi unicează.

Portretele sunt esențializate, iar analiza critică a operei stă sub semnul unor afirmații emblematice care dovedesc un real simț critic: Sorin Preda are „fascinația cuplului ratat”, opera lui Gheorghe Stroe are ca supratemă „criza identității”, Liviu Ioan Stoiciu se caracterizează printr-un „desen liric esențializat și o retorică sever controlată”, în timp ce Gheorghe Grigurcu este un „adept al revizuirilor necesare”.

După ce definește astfel opera, într-o formulă concisă, menită să fixeze un reper clar, criticul se deschide unei lecturi plurale, în comentarii ale căror note distinctive le constituie finețea și precizia, eleganța analitică a stilului și echilibrul aristocratic al spiritului.

Minuțiozitatea analizei se îndreaptă mai întâi spre înlăturarea unor prejudecăți, cu care polemizează mai mult sau mai puțin cordial; în **Lydda, triumful literaturii**, Mircea Dinutz realizează o exegeză, lipsită de servilism, a opiniilor critice, de la Titu Maiorescu și H. Sanielevici, până la Alexandru Protopopescu și Nicolae Manolescu, studiul despre George Bălăiță își propune redimensionarea unui scriitor „ocolit sau marginalizat” din cauza „rezervelor uriașe de oportunism ale criticii literare de ieri și de azi” etc. Așadar, Mircea Dinutz nu se înclină obedient în fața unor nume ale criticii românești, rămânând fidel unor principii de etică profesională pe care le admiră și la Gabriela Adameșteanu, din care citează: „Legea de care ascultăm îmi cerea să nu mint, să nu scriu despre ceea ce nu există, să nu laud în scris ceea ce disprețuiesc în gând”. „Mircea Dinutz aplică acest principiu pentru a sugera o concluzie de ordin moral sau estetic, de a sublinia o nuanță, de a insista asupra unui detaliu de natură să provoace atenție și să o fixeze”, apreciază unul dintre comentatorii săi, Petru Isachi.

Nu mai insist asupra acurateții și fineții ideilor critice și nici asupra acrobologiei limbajului, pentru că ele au fost reliefate de către criticii, profesionali sau de ocazie, ai domnului Dinutz. Mă interesează mai curând un aspect mai puțin reliefat al criticii practicate de Mircea Dinutz și anume finețea sufletească, sensibilitatea superioară, care nu mai e a spiritului, ci a sufletului. Acest aspect, pe care cred că omul Dinutz îl ocultează intenționat, iese la iveală în analiza critică. Sunt de remarcat, în exprimarea unor opinii nu tocmai pozitive, grija deosebită pentru menajarea sensibilității celui alt, însoțită, în același timp, de respectul pentru adevăr, precum sintagme de genul: „autorul folosește, ca și altă dată, dar nu cu aceeași eficiență în plan estetic, tehnica...” sau „ansamblu nu tocmai suficient definit” etc. **Breviter dictu**, există o unitate infrangibilă între suflet și spirit, între idee și limbaj care conferă **Popasurilor critice** un timbru distinct în corul vocilor critice, mai ales prin pasiunea bine ținută în frâu de rigorile unei educații aristocratice bazate pe interdicția oricărei exhibiții.

Trecând prin registre diferite, de la symposium la satyricon, excluzând poncifele, idiosincraziile sau nebuloasele terminologice, volumul **Popasuri critice** dovedește că spiritul lui Mircea Dinutz nu are popasuri. Și nici astâmpăr.

Nu știu dacă viața unui intelectual de talia lui Mircea Dinutz nu este cumva un fel de palimpsest al literaturii, cert este însă că distinsul domn face parte din categoria, fericită sau nu, a celor care au văzut „jocul ielelor”. (**Carmen Ion**)

Între două altare

Se pare că medicii sunt „condamnați” la a purta în ei o binecuvântată „boală” – aceea de a sluji la altarele a doi zei, cu egală credință, când moartea pre viață își tremură umbra și viața amestecă-n umbră lumini.

Cum altfel să-nțelegem închinarea la altarul artelor (literatură, muzică, pictură, sculptură) de către slujitorii lui Esculap de n-ar fi egala lor strădanie de-a adăuga la *mens sana in corpore sano* și înnobilarea dintr-un *ars longa când vita nostra* se cantonează în limitele îndărătnicului *brevis est...*

În viața artistică a Clujului, Laura Poantă (n. 1971), membră a Societății de Artă a Medicilor Clujeni, a devenit un nume de referință în artele plastice, lucrările sale (ulei, grafică, desen, gravură) fiind prezente într-un apreciabil număr de expoziții personale (Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”), la Saloanele de pictură ale medicilor clujeni și, deopotrivă, pe copertele a peste 150 de volume apărute la Editurile „Dacia”, „Libra”, Casa Cărții de Știință, „Pallas Athena”, „Clusium”, Editura Didactică și Pedagogică etc.

Recent, la Muzeul de Artă Cluj-Napoca, Sala Atelier, medicul Laura Poantă a venit la o nouă întâlnire cu publicul printr-o amplă *Expoziție de desen și grafică* în care, cu precădere, în joc de alb-negru, se alcătuiesc siluete de cai, ca pentru un zbor întrerupt din dorul pământului de a fi mai lângă cer.

Esențializate, simplificate până la ideea pură, desenele plasticienei par să recreeze o lume de simboluri în măsura să-i „vorbească” fiecăruia după cum îi e sufletul și gândul.

După ce a absolvit Liceul de Artă din Cluj-Napoca, secția grafică (sub îndrumarea profesorilor, Bárdocz Ludovic, Maria Sârbu, Ion Sbârciu), graficiană Laura Poantă a ales să urmeze Facultatea de Medicină a U.M.F. de aici, rămânând, după absolvire, asistent universitar, doctor în orașul în care s-a format profesional (cu egală măsură) pentru statutul de medic și de plastician.

Multe din cărțile plecate în lume au, drept însemn pe copertă, câte una din lucrările sale – pașaport cu semn schimbat în care cuvântul devine imagine limpezită și limpezitoare de sensuri, dar și tablourile de mari dimensiuni – uleiuri reprezentând peisaje, naturi statice, flori – minuni care vin să se adauge corolei de minuni pe care Blaga, numind-o, ne-a și sugerat să n-o strivim, sporindu-i și tainele și tâlcul. Asta și face Laura Poantă – medic, pictor, grafician, ilustrator de carte și de tăceri cântând. (**Paula Romanescu**)

Un imn ridicat lui Iisus*

În absorbția nopților mele literare, am deschis-redeschis raftul cărților primite în ultima vreme, rugate să-mi aștepte „deruginarea” condeiului oarecum obosit sau posac în întâmpinarea altor volume explozive – venite de oriunde.

Un astfel de volum m-a nimerit din marea americană (total necunoscută mie), poposit cu o întârziere religioasă pe masa mea atât de aglomerată de epoei nesfârșite, o carte elegantă semnată de poetul Benone Burtescu**, despre care

*Benone Burtescu, *Cât m-ai iubit știu numai eu*, Editura „Danubius”, 2005

** Benone Burtescu s-a născut în comuna Șuța Seacă, jud. Dâmbovița, în ziua lui Eminescu, 15 ianuarie 1948. În anul 1986 emigrează în SUA. A publicat mai multe cărți de versuri și eseuri pe teme religioase: *Vitorul se grăbește* (eseuri, 3 vol.); *A țipat un cocor* (versuri); *Locuitorii stelelor așteaptă* (eseuri); *Simplități vibrante* (aforisme); *Cântând iubirea lui de-a lung de drum* (cântece religioase).

Stefan Luchian – *Spre cimitir*

am mai scris cândva exclamativ.

Titlul cărții lui Benone Burtescu, *Cât m-ai iubit știu numai eu*, mi-a amintit ușor de romanul lui Zaharia Stancu *Ce mult te-am iubit*, cu care se întâlnește, într-un fel, în același punct, dar nu în aceeași cheie. Stancu se revărsa în maturitatea lui totală, zvâcnind din matricea inițială, în recunoașterea tiparelor inițiale. Cartea lui e mai mult un prohod, o sărutare de mână maternală, un plâns vinovat prin ploile cârnii ce se spală de păcate – atâtea câte vor fi fost ele.

Benone Burtescu se află într-un pol opus: în lumină. Cartea lui e un imn ridicat în raza de răsărit a lui Iisus. Poetul este un înger îngenunchat în fața altarului care îl așteaptă, cu nerăbdare, să intre în armonia de veci a re-înființării. Dar nu oricum. Imnele lui Benone Burtescu sunt eclatante, fosforescente, au o descărcare de carne și de țărână, o pătrundere în făclia de hotar a purificării veșnice, dincolo de care își dorește un lăcaș umil, cât gura unui clopot descărcat de slavă.

Prin cărțile sale, Benone Burtescu a ridicat un ansamblu iconic ideii de Dumnezeu – iar versurile sale sunt tot atâtea trepte către o lume miruită, cum spune poetul, „pe drumul plin de cruci”.

Țara credinței întru Iisus a lui Benone Burtescu este, neîndoios, România. Desprins de aici de mulți ani, el își regăsește mireasma liturgică dar și lingvistică în vocalele și consoanele limbii părintești.

Condeii mei scrie acum muiat în suculele poeziilor lui, cele care sâmbătă de sâmbătă sunt cântate în satul meu buzoian Limpezis, în casa de rugă a multor adventiști. Eu îi ascult, cu o uimire evlavioasă, credința mea ortodoxă având o altă putere tradițională, însă îmbrățișată întru același, unic, Christos. Acolo răsună rimele poetului Benone Burtescu, cel atât de departe de țară, însă rămas atât de aproape de Șuța Seacă – cea niciodată secată. (**Gheorghe Istrate**)

O culegere de poezii de o expresivitate cuceritoare*

Volumul pe care îl avem în reper este un unicat în literatura și etnografia românească, prin specificitatea domeniului abordat. De aici și interesul excepțional pe care l-a declanșat încă de la apariție, înscriindu-se în rețeaua destul de strânsă a unor astfel de studii, făcând însă parte din bibliografia obligatorie a secțiilor de limbi

* Cornelia Călin-Bodea, *Poezia populară turcă. Poezia cunoașterii și a iubirii*, vol. I, Editura „Erc Press”, 2005

Ștefan Luchian – *Gălbenele*

orientale ale facultăților de filologie din țara noastră.

De altfel, toate cărțile regretatei Cornelia Călin-Bodea (*Jurnal oral*, 1993; *Legendele și tradițiile Dunării*, 1994; *Etern și emblematic în devenirea neamului românesc*, 1998; *Folclorul rezistenței anticomuniste*, vol I, II, 1999-2001; *Înscrisuri etnologice*, 2005 – apărut postum), au fost reperi de rezonanță internațională, așa cum preciza prof. univ. Mihai Maxim, directorul Institutului Cultural Român de la Istanbul și a Centrului de Studii Turce al Universității București.

Cornelia Călin-Bodea a fost unul din remarcabilii (și puținii) noștri turcologi. S-a născut la Cernavodă (1939) și este licențiată a Universității din București – secția de limbi orientale, domeniu în care s-a specializat, încununată fiind cu un doctorat de prestigiu. A fost cercetător științific la Institutul de Lingvistică, dar aportul său cel mai de preț l-a subsumat Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, până la ultimul ceas al existenței sale (2004). Etnograf, sociolog și istoric, ea a lăsat după dispariția sa nu numai volumele amintite mai sus, dar și alte studii, sute, publicate în țară și străinătate. A cules folclor din peste 20 de localități cu populație turco-tătară din Dobrogea, alcătuind o substanțială arhivă fotografică a acestor graiuri cu areale restrânse.

Cornelia Călin-Bodea a fost membru fondator al Societății de Etnografie Română, membru al Societății de Filologie română – Secția de orientalistă „Atatürk” (Ankara), membru al Conferinței de Altaistică (PIAC) – Bloomington, vicepreședinte al Asociației de Știință și Cultură România-Turcia și membru al Centrului de studii otomane al Facultății de Istorie a Universității București, activitatea ei concentrându-se în special pe studii de referință pentru cercetarea academică româno-turcă.

Volumul amintit în preambulul acestei prezentări este rodul unei descoperiri de excepție a autoarei: un inedit caiet-manuscris în limba turcă al defunctei pasionate de folclor, Hasan Emriye din Babadag, în care erau rânduite creații orale vechi de peste 200 de ani, acum făcând parte din tezaurul Institutului de Etnografie și Folclor, socotit fiind o sinteză artistică islamică-pontică, în care pot fi descifrate tradiții seculare oguze, interferate cu idei ale ortodoxiei românești.

Această carte tipărită postum este mai mult decât un

dar pentru „etajul” obscur al culturii românești pe care îl luminase acum trei sute de ani erudiția enciclopedică și voievodală a lui Dimitrie Cantemir (continuat mai apoi de Densușianu, Gusti, Mihai Pop, Adrian Fochi ș.a.). Autoarea desface misterele arhaice ale culturii orale a unei etnii aparte, ușor enigmatice sau controversate în viziunea cititorului contemporan, însă cu izvoare savante în înțeleșurile clare ale celor inițiați.

Autoarea analizează cu tehnica unui adevărat arheolog această arhivă inedită, așezând în pagină, într-o traducere proprie (literală) cât mai inspirată, prețioasa culegere de poezii populare turcești, de o expresivitate cuceritoare și un exotism parfumat. (*Gheorghe Istrate*)

Un debut reușit*

Am citit cartea Teodora Bunea Popescu dintr-o respirație.

E vorba de un mic roman-memorialistic, în șapte capitole, cât șapte zile ale săptămânii, cât șapte decenii pe care autoarea deja le-a și împlinit.

Viața mea ca un tango e o cronică de familie reală, o sagă concentrată cu toate luminile și umbrele unei existențe febrile, uneori dramatice, strecurate, în marea ei majoritate, prin sârmele ghimpate ale unui regim totalitar – existență asumată de o tânără pură și îndrăzneată, neîncovoiată de arcele înșelătoare și traumatizante ale acestui calvar pe care l-am traversat și noi, fiecare în parte.

Anii copilăriei fetiței Dora, ani interbelici, sunt însă plini de farmecul și elixirul unei vârste deschise ca o corolă gata să primească sărutul soarelui, al fluturilor și al albinelor binefăcătoare.

Acest volum este, de fapt, un portativ pe liniile căruia picură lacrimile bucuriilor și ale tristeților unui destin prea des fracturat.

Ceea ce impresionează pe parcursul celor 170 de pagini de spovedanie ale acestui jurnal este cerbicia eroinei de a-și păstra existența în apele curate ale demersului ei, de a nu face compromisuri și de a putea să treacă prin experiențe dureroase cu fruntea sus.

Dacă ne gândim bine, mulți dintre noi am traversat cataracte asemănătoare, dar Teodora Bunea Popescu depune un anume patos în descrierea lor, într-o caligrafie confesivă, adiată, parcă, de paginile unui roman celebru, *Pe aripile vântului*. Precum Scarlet O'Hara, dânsa pare a spune cu un optimism necrutător: „Lasă, și mâine va mai fi o zi!...” Zodia Berbecului în care s-a născut autoarea noastră îi umflă cu adevărat aripile să poată trece peste o primă căsnicie eșuată și să întâmpine, mai apoi, două împliniri totale, succesive, dar fiecare rețezată de un tragism ineluctabil.

Viața mea ca un tango (eu i-aș fi zis „Viața mea ca o corabie”) e o carte fără exhibiții stilistice artificiale; e scrisă cu sufletul cald al mărturisirilor bouche-à-bouche, episod cu episod, nu dintr-o dorință de a impresiona cititorul, ci din nevoia unei descărcări sufletești, a unui prea plin, făcută cu o sinceritate cuceritoare.

De aici izbucnește și flama acestei calme rememorări, scrisă cu inteligență și cumpătate, fără a apăsa prea adânc clapele unei orgi convulsive. Paginile volumului se succed filmic, precum undele unui râu calm, în curgerea lui înțeleaptă printre malurile zgrumțuroase pe care destinul i le-a fixat. De mai multe decenii Teodora Bunea Popescu trăiește în SUA. (*Gheorghe Istrate*)

* Teodora Bunea Popescu, *Viața mea ca un tango*, roman, Editura „Danubius”, 2006